

Avukatlık Mesleğinde Sosyal Güvenlik -Sorunlar ve Çözüm Önerileri-

Av. Bilal ÇALIŞIR

TAKDİM

Birçok meslekte olduğu gibi gelecek endişesi avukatlık mesleğinde de sorun olmaya devam etmektedir. Mesleğimiz bir yönüyle kamu hizmeti, bir yönüyle de serbest meslektir. Ancak karşı karşıya kaldığımız sorunlar, mesleğimizin her iki kapsamda da değerlendirilmesinden uzaktır.

Hak arama özgürlüğünün somut unsurları olan avukatlara kamu hizmetlisi görevi yüklenir ve gereği talep edilirken, kamu görevlilerinin sahip olduğu haklardan yararlandırılmamışlardır. Öte yandan serbest meslek olarak kabul edilen avukatlık mesleği, mesleğin getirileri bakımından yeterli donanıma da sahip kılınmamıştır. Bir yandan reklam yasağı, diğer yandan ticaret yasağı ve disiplin uygulamaları serbest meslek rekabetine imkan tanımazken, bir yandan da sosyal güvenceden mahrum bırakılarak avukatların eli kolu bağlanmaktadır.

Bu haliyle kamu hizmetlilerinin ve siyasetçilerin serbest meslek varsayımı ile yaklaşımı, diğer yandan da serbest meslek mensuplarının kamu hizmeti bakışı ile yaklaşımı mesleği tabir caizse arafta bırakmıştır.

Mesleğimizin hak arama özgürlüğünü kutsal bir hak olarak algılaması ve gereğini hem düzenleme hem de uygulama bakımından yerine getirebilmesi için gelecek güvencesine sahip olması gerektiği izahtan varestedir. Bu gereksinim ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU'nun, "Mesleğin Sosyal Güvenceleri"ne ilişkin çalışma yapmasını ve sizlerle ulaştırmasını gerektirdi. Grup içinde Fikri

Araştırmalar Komitesi üyesi olan meslektaşlarımız, özellikle karşılaştırmalı tablolarla ve çözüm önerileriyle sizlere bu çalışmayı hazırladı.

Hak arama bilincinin, hukukun yaygınlaştırılmasının öncüleri ve bu vesileyle özgürlüklerin de teminatı sayılan avukatlar ve avukatlık mesleğinin sosyal güvencelerden mahrum bırakılması kabul edilemezdir.

Gerçekten de çalışmayı inceleyen meslektaşlarımız çok çarpıcı karşılaştırmayı bizzat kendi özellerinde bir daha yaşadıklarında gelecekle ilgili sosyal güvenlik sorunlarını bir kere daha hatırlayacaklardır. Her ne kadar meslek örgütümüz Barolar Birliği ve İstanbul Baromuz sosyal güvencelerimizle ilgili kayda değer bir çalışma yapmasalar, yıllardır meslektaşlarını güvencesizliklerin kumpasında bıraksalar da, Fikri Araştırmalar Komitemizin, Ankara Barosu Baroda Birlik Grubu Ar&Ge Komisyonunun çalışmasından esinlenerek hazırladıkları bu çalışma, sosyal güvenlik sorunlarımızı bir kere daha tartışmaya açmaya yöneliktir.

Fikri Araştırmalar Komitemizin öz veri ile hazırladığı bu çalışma, tüm meslektaşlarımızın sorununa çözüm bulunması bakımından önemlidir. Böylesi bir sorumluluk duygusuyla çalışmaya esin kaynağı olan Ankara Barosu Baroda Birlik Grubu Ar&Ge görevlisi meslektaşlarımızı ve Çağrı Avukatlar Grubu Fikri Araştırmalar Komitesindeki meslektaşlarımızı, bizleri geleceğimize dönük duyarlılığa yönelttikleri çabaları için yürekten kutluyorum.

Av. Muharrem BALCI

GİRİŞ

Türkiye’de insanların geleceklerini güvence altına almaktan da öte, çalışabilir durumda olduğu anların dahi sosyal güvenceleri sağlanmış değildir. Çalışan nüfusu zorunlu sosyal güvenceye bağladığı halde, bu sosyal güvenceden yararlandırmamak, sosyal hukuk devletinin ancak bir ayıbı sayılabilir. Üstelik zorunlu sosyal güvence kapsamında sadece emekliliğe dönük uygulamayı güvenceden saymak da akla ziyan bir uygulamadır. Bu akla ziyan uygulamanın sorumlu taraflarından birinin avukatlar olduğunu iddia etmek, sağlık güvencesi için prim ödemeyen avukatları bu güvenceden mahrum etmeye çalışmak da ayrı bir ziyandır.

Ülkede sağlıklı çalışan bir sağlık ve sosyal güvence oldu da biz avukatlar mı duymadık, yoksa SSK önlerinden, hastane kapılarından kuyruklar kalkmış da biz mi görmedik?

Sadece yaşlılık kapsamındaki sosyal güvencenin de ne kadar güvenceden sayılması gerektiği ayrı bir tartışma konusudur. İşte elinizdeki çalışma, bu evlere şenlik sosyal güvenceyi tartışma konusu yapıyor.

Avukat meslektaşlarımız da diğer çalışanlar gibi, çalışma hayatında ve sonrasında sosyal güvenceye muhtaçtır. Ancak sosyal güvenlik anlayışındaki çarpıklık ve eşitlik ilkesine aykırılık, yapılanmasının hantallığı ve eksikliği ile birleştğinde; avukatlara sosyal güvenlik hizmetleri sunan SSK ve bu kuruma bel bağlamış olan meslek kuruluşlarının hizmet sunumunda çok yetersiz kaldığı görülmektedir.

Avukatlar mevcut sosyal güvenlik sistemi içinde yaşlılık, malullük ve isteğe bağlı olarak sağlık sigortasından yararlanmaktadır. Ancak yaşlılık ve malullük aylıklarının üst sınırı bile açlık sınırının altında kalmıştır. Kamu hizmeti yaptığı da kanun ve uygulama ile tespit edilen avukatların, emekliliklerinde emsalleri arasında ne kadar komik duruma düştüklerini anlatmak mümkün değildir.

Ancak tablolar yardımıyla yapılan kıyaslamalar durumun vahametini net olarak ortaya koymaktadır. Konu içinde, bir muhakeme esnasında muhakemenin unsurları arasında sosyal güvenceler bakımından kıyaslamalar sunulmuştur.

Kıyaslamalardan sonra artık, savunma mesleğinin örgütü olan Baroların işlevlerini ve mesleğin temsil bakımından sorunlarını da bir başka çalışmada ortaya koymak üzere sizleri sosyal güvenlik sorunlarımızla başbaşa bırakıyoruz.

TÜRKİYE’DE AVUKATLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ’NE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Sosyal güvencenin tüm toplumu kapsama başlamasıyla birlikte. Avukatlar içinde bir sosyal güvence ihtiyacı doğmuştur. Önce barolar, sosyal güvenlik sorunlarını kendi içlerinde kurdukları “Yardım Sandıkları” ile çözmeye çalışmış ancak kurulan yardım sandıklarında beklenen istikrar sağlanamayınca, sosyal güvence açısından da arzulanan sonuç elde edilememiştir.

Daha sonra Sosyal Sigortalar Kanunu 86. maddesindeki düzenleme ile serbest meslek erbabı avukatlar “topluluk sigortası” ile sosyal güvence açısından SSK. kapsamına dahil edilmiştir.

Sosyal Sigortalar kanununun Geçici 20. Maddesi ile, madde metninde herhangi bir açıklık olmamasına ve sınırlı sayıda sayılmış olmasına rağmen barolar da, bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlikler gibi kabul edilip, SSK içinde değerlendirilip, yine SSK içinde 86. madde gereğince Zorunlu Topluluk Sigortasına tabi tutulmuşlardır.

SSK’nın 86. maddesi uyarınca SSK’nın, Kanunun 2. ve 3. maddelerine göre sayılan, “bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar ile Çiftçi Mallarının Korunması hakkındaki Kanuna göre çalıştırılanlar ve ceza infaz kurumları ile tutuklevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular” dışında kalan ve bir işveren yanında çalışmadığı için sigorta kapsamında olmayan avukatlar için; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca onanacak genel şartlarla (iş kazaları ile meslek hastalıkları), (hastalık), (analık), (malullük, yaşlılık ve ölüm) sigortalarından birine, birkaçına veya hepsine toplu ola-

rak tabi tutulmaları yönünde, Barolarla sözleşmeler yapılabileceği öngörülmüştür.

Böylece, Avukatlık Kanunu 188. maddesinde yazılı olan avukatlar dışındaki avukatların topluluk sigortasına girmesi zorunlu hale getirilmiştir.

Avukatlık Kanunu Madde 186;

“188’nci madde yazılı olanlar dışında kalan avukatların 506 sayılı sosyal Sigortalar Kanununun 86’nci maddesinde gösterilen ‘Topluluk Sigortasına’ girmeleri zorunludur. Ancak bu zorunluluk (Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası) bakımından olup, (iş kazaları ve meslek hastalıkları), hastalık ve analık sigortalarına girmek avukatın isteğine bağlıdır.

Topluluk Sigortasına tabi olan avukatlar hakkında bu kanundaki özel hükümlere aykırı olmamak kaydı ile, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 5/1/1961 gün ve 228 sayılı kanun ve bu kanunların ek ve tadilleri hükümleri uygulanır.”

denmektedir.

Avukatlık Kanunu 188. maddedeki düzenlemede ise Topluluk Sigortasına giremeyenlere yer verilmiştir.

Emekli sandığına tabi bir görevde çalışanlar,

506 SSK kapsamına girenler (Hizmet akdi ile başkasının yanında çalışanlar),

SSK 85’nci maddesine göre isteğe bağlı sigortalı olanlar,

SSK geçici 2’nci maddedeki borçlanma hakkından faydalanalar,

SSK geçici 20’nci maddedeki sandıklara tabi olanlar,

SSK/TCES veya başka bir kurumdan emekli veya malullük maaşı alanlar topluluk sigortasına giremezler.

Yukarıdaki fıkraya göre topluluk sigortasına girememek, avukatlık mesleğinin icrasını engellemez.

Son olarak da 1136 Sayılı Avukatlık Kanununda 13.01.2004 tarihli 5043 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle avukatların sosyal güvencesine ilişkin yeni hüküm konmuştur.

Bu değişiklikle Avukatlık yasasına eklenen 27/A maddesi ile;

“Sosyal Yardım ve Dayanışma Fonu” kurulmuş,

Bu fonun parasal kaynağı Avukatlık Kanununun 27/1 maddesinde düzenlenerek, baro pul bedellerine %50 artışla sağlanmıştır.

Bu fondan yararlanma usul ve esasları TBB Yönetim Kurulunca hazırlanacak ve adalet Bakanlığınca onaylanacak yönetmelikle belirlenecektir.

Yukarıdaki yasal düzenlemeler doğrultusunda avukatların sosyal güvenliği tabi oldukları sosyal güvenlik kurumuna göre incelendiğinde, sosyal güvence açısından büyük çoğunluğu kapsayan iki kurum karşımıza çıkmaktadır: Sosyal Sigortalar Kurumunu ve Emekli Sandığı.

SOSYAL SİGORTALAR KURUMU AÇISINDAN

1. Kendi Nam ve Hesabına Çalışan Avukatlar

Serbest meslek erbabı olarak kendi nam ve hesabına çalışan avukatlar 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa tabidirler. Avukatların 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 86. maddesi gereği topluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Bu zorunluluk malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası bakımındandır. İş kazası meslek hastalıkları, hastalık ve analık sigortalarına girmek avukatın isteğine bırakılmıştır. Barolar, SSK ile sözleşme yaparsa baroya bağlı avukatlarda ek prim ödeyerek bu haktan yararlanabilmektedirler.

2. Hizmet Akdi İle Çalışan Avukatlar

Başka bir avukat yahut işverene iş akdiyle bağlı olarak çalışmakta olan avukatlar için Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri ve statüsü geçerlidir. İş akdiyle çalışan bir kişi hangi statüye tabi ve hangi haklara sahip ise, başka bir işveren yanında çalışan avukat da aynı haklara ve statüye sahiptir. İş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık, yaşlılık, ölüm, maluliyet ve işsizlik sigortasından yararlanmaktadır.

EMEKLİ SANDIĞI KURUMU AÇISINDAN

Devlet Kurumlarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak çalışan kamu avukatları Emekli Sandığı hükümlerine tabidir. Avukatlık mesleğini icra edenler arasında sosyal güvenlik açısından belki de en şanlı olan grup kamu avukatlarıdır. Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası bakımından Emekli Sandığına, diğer sigortalar bakımından ise hizmet verdiği kurum tarafından güvence altında bulunmaktadırlar. Ancak bir hakim ya da savcıyla kıyaslandığında zabıt katibiyle aynı statüde kalmaktadırlar. Bir kurum avukatı emekliliğinde yaklaşık 650.000.000.-TL maaş almakta iken birinci sınıfa ayrılmış bir hakim 2.500.000.000.-TL civarında emekli aylığı almaktadır.

SOSYAL GÜVENCELERİN KARŞILAŞTIRMASI

Bir muhakeme sırasında muhakemede görev alan unsurlar olarak **sanık, avukat, hakim, savcı, katip ve mübaşir** bulunmaktadır. Bu unsurların sosyal güvencelerine ilişkin bir karşılaştırma, savunmanın, üstelik muhakemenin tek kutsal işlevini gören avukatın sosyal güvenceler bakımından ne durumda olduğunu ortaya koyacaktır.⁽⁴⁾

Avukat

Sağlık güvencesi Yok

(Baronun sözleşme yapıp ek prim ödemesi durumunda sağlık güvencesine kavuşmakta.)

Sosyal Güvenli Kur SSK

Emekli maaşı

Alt limit 370.000.000.-TL

Üst limit 750.000.000.-TL

(Üst limitten emekli olan avukatın çalışmaya devam etmesi halinde alacağı emekli maaşı 640.000.000.-TL)dir.

Barolar Avukatlık Kanununun 86. maddesi uyarınca SSK ile sözleşme yaparak, avukatların sağlık güvencesinden yaralandırılmasını sağlanmaktadır. Bu sözleşmeye Ek Sözleşme denmektedir.

Baroların Ek Sözleşme yapması durumunda avukat sağlık güvencesi bakımından da, aktif hizmet döneminde isteğe bağlı ve SSK Kanununa tabi olur. Baro, uygulamada olduğu gibi sözleşme yapmazsa veya sözleşme yapılır da ek prim ödenmezse sağlık güvencesi yoktur. Barolar ek sözleşme yaparsa da avukatlar emekli olduktan sonra sağlık güvencesi bakımından SSK'ya tabidirler.

Sağlık güvencesi bulunmayan avukat, eşinin sağlık güvencesi bulunması halinde bu güvenceden yararlanabilmektedir.

Hakim

Sağlık Güvencesi var.

(Hizmet verilen kurum tarafından sağlanmakta.)

Sosyal Güvenlik Kurumu: Emekli Sandığı

Emeklimalaşı 2-2.5 Milyar T.L.

Sosyal güvenceden yararlananlar: Eş, reşit olmayan çocuklar, muhtaç ana-baba, malul reşit erkek çocuk, reşit bekar ya da dul kız çocuğu.

Savcı

Sağlık Güvencesi var.

(Hizmet verilen kurum tarafından sağlanmakta.)

Sosyal Güvenlik Kur. Emekli Sandığı

Emeklimalaşı 2-2.5 Milyar T.L.

Sosyal güvenceden yararlananlar: Eş, reşit olmayan çocuklar, muhtaç ana-baba, malul reşit erkek çocuk, reşit bekar yada dul kız çocuğu.

⁽⁴⁾ Bu çalışma, Ankara Barosu Baroda Birlik Grubu Arge Komisyonunun *Avukatlık Mesleğinde Dünyada Ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik* isimli çalışmasından esinlenerek ve izinlerini alarak hazırlanmıştır.

Zabıt Katibi

Sağlık Güvencesi var.

(Hizmet verilen kurum tarafından sağlanmakta.)

Sosyal Güvenlik Kur: Emekli Sandığı

Emekli maaşı 500.000.000.TL.

Sosyal güvenceden yararlananlar: Eş, reşit olmayan çocuklar, muhtaç ana-baba, malul reşit erkek çocuk, reşit bekar yada dul kız çocuğu.

Mübaşir

Sağlık Güvencesi var.

(Hizmet verilen kurum tarafından sağlanmakta.)

Sosyal Güvenlik Kur: Emekli Sandığı

Emekli maaşı: 400.000.000.TL.

Sosyal güvenceden yararlananlar: Eş, reşit olmayan çocuklar, muhtaç ana-baba, malul reşit erkek çocuk, reşit bekar yada dul kız çocuğu.

Tutuklu veya Hükümlü

Sağlık güvencesi Var

Sosyal Güvenli Kur: SSK

SSK Emekli maaşı:

Alt limit 370.000.000.-TL

Üst limit 750.000.000.-TL

(Üst limitten emekli olan tutuklu veya hükümlünün çalışmaya devam etmesi halinde alacağı emekli maaşı 640.000.000.-TL)dır.

Bu gerçekler karşısında avukatların sosyal güvencelerinin yeniden düzenlenmesi, meslektaşlarımızın geleceğini başkalarının yardımına muhtaç olmadan sağlıklı bir şekilde görebilmelerinin temini zorunludur. Bu düzenlemeler, mesleğin kalitesini arttıracak gibi, ülkemizde sosyal hukuk devleti ilkesinin yerleşmesine de çok büyük katkıda bulunmaktadır.

Hedefimiz, kendisini, ailesini ve geleceğini güvende görerek tüm dikkatini mesleğine verebilen; hukukun ve adaletin gerçekleşmesinde bu güvenle mesleğini icra eden bir avukatlık mesleği olmalıdır.

SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI VE SİGORTA TÜRLERİ

Sosyal Güvenlik tanım olarak,

“Çalışma gücünün, beden ve ruh sağlığının kısmen veya tamamen kaybedilmesi halinde, kendisinin, ölümü halinde de, desteğine muhtaç olan eş, çocukları ve anne, babasının sağlık, geçinme ve yaşama ihtiyaçlarının karşılanmasının teminat altına alınmasıdır.”¹

Milletlerarası Çalışma Teşkilatı (ILO)'nın 1952 tarihli ve 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Standartları Sözleşmesi'nde dokuz sosyal risk sayılmıştır. Ülkemizde ailevi yükümlülükler dışındaki tüm riskler sosyal güvenlik sistemi içerisinde yer almaktadır.

Bu sosyal riskler;²

Mesleki Riskler:

- a) İş kazaları
- b) Meslek hastalıkları
- c) Fizyolojik Riskler
- d) Malullük
- e) Yaşlılık
- f) Ölüm
- g) Hastalık
- h) Analık
- i) Sosyo-Ekonomik Riskler
- k) İşsizlik
- k) Ailevi Yükümlülükler (evlenme ve çocuk yetiştirme)

¹ Müjdat Şakar, “Sosyal Sigortalar Uygulamaları”

² Müjdat Şakar, a.g.e.

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİMİZDEKİ SİGORTALAR

1. İş Kazası Sigortası

İş kazası sigortası; sigortalının hizmet akdi ile bağlı olduğu işi yaparken veya işverenin iradesi doğrultusunda asıl işi dışında başka bir iş yaparken, dıştan gelen ani bir etkenle, bedenen veya ruhen zarara uğraması halinde sigortalıya yapılan sağlık ve nakdi yardımlardır.

Nakdi yardım; Geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri, ölüm halinde ise cenaze masraflarını ve ölenin eşi, çocukları, anne ve babasına maaş şeklinde yardımları içermektedir.

Bağ-Kur sigortalıları açısından işverene bağlı çalışma düşünülmemeyeceğinden, bu sigortalılar açısından iş veya işin gereğini yerine getirme kriteri aranmalıdır.

2. Meslek Hastalığı Sigortası

Meslek hastalığı sigortası; sigortalının çalışma şartlarından kaynaklanan zarar verici sebeplere uzun süre maruz kalması sonucunda bedenen veya ruhen zarara uğraması halinde İş kazasında olduğu gibi sağlık ve nakdi yardımdan yararlandırılmasıdır.

3. Hastalık Sigortası

Hastalık sigortası; sigortalının, vücut bütünlüğü ve ruh sağlığında meydana gelen olumsuzlukların tedavisi için gerekli olan harcamaların karşılanmasıdır.

4. Analık Sigortası

Analık sigortası; sigortalı kadına ve sigortalı erkeğin sigortasız eşine, doğum halinde yapılan sağlık ve nakdi (gebelik, doğum, emzirme ve geçici iş görmezlik) yardımlardan yararlandırılmasıdır.

5. Malullük Sigortası

Malullük sigortası; sigortalıya, çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybetmesi ha-

linde bağlanan malullük maaşı ve sağlık yardımlarını kapsar.

6. Yaşlılık Sigortası

Yaşlılık sigortası; belli bir yaşa gelmiş bireyin çalışma gücünü kaybetmesi sonucunda emekliye ayrılması, bu emeklilik sürecinde ihtiyaçlarını karşılaması ve insanca bir yaşam sürmesi için kendisine ödenen emeklilik maaşı ve sağlık yardımlarını kapsar.

7. Ölüm Sigortası

Ölüm sigortası; sigortalının ölümü halinde geride bıraktığı yardımına muhtaç olan eşi, çocukları ve yardıma muhtaç anne ve babasına yapılan sağlık ve nakdi (maaş) yardımları kapsar.

8. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası; ülkemizde yeni olan bir sigorta alanıdır. Sosyal Sigortalar Kurumu ile İş-kur arasındaki işbirliği ile yürütülmektedir. Sigortanın amacı, belirli bir süre prim ödemiş sigortalının, çalışma isteği ve yeteneğine sahip olmasına rağmen çalışma ve ücret şartlarına göre uygun bir iş bulamaması halinde işsizlik ödeneği, hastalık ve analık sigortası primleri, yeni bir iş bulma, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme yardımlarından yararlandırılmasını sağlamaktır.

TÜRKİYE'DEKİ MEVCUT SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

- Sosyal Sigortalar Kurumu
- Bağ-Kur
- Emekli Sandığı
- Özel Sandıklar
- İş-Kur

1. Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)

SSK, sigortalıların, kanunlarda yer alan hükümler çerçevesinde sosyal güvenliklerini sağ-

lamak ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek üzere; kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tabi ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bağlı kuruluşudur.

SSK'ya göre sigortalı sayılanlar:

İş Akdiyle bir veya birkaç işverene bağlı olarak çalışanlar

Koruma Bekçileri

Sanatçı ve Yazarlar

Genelev Kadınları

Çıraklar

Topluluk Sigortasından Yararlananlar yer almaktadır.

Kurum sigortalıları; iş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık, yaşlılık, ölüm, maluliyet ve işsizlik sigortası yardımlarından yararlanırlar.

Yaklaşık olarak prim ve yaşlılık aylıkları şöyledir:

En alt prim: 165.000.000-TL

Tekabül eden yaşlılık aylığı: 367.000.000-TL

En yüksek prim: 827.000.000-TL

Tekabül eden yaşlılık aylığı: 750.000.000-TL

Daha önce sigortalı olarak tescil edilmiş, herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olmayanların, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına ilişkin primlerin sigortalı tarafından ödenerek isteğe bağlı sigorta ile sigortalılığın devamı mümkündür.

2. Bağ-Kur

02.09.1971 tarihli 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu ve özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz bir kamu kurumudur. Kurum, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bağlı kuruluşu olan Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili kuruluşu olup, idari ve mali bakımdan özerktir.

Kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulan sosyal güvenlik kuruluşları kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan bu Kanunun 24. maddesinin 2. bendinde sayı-

lanlar ile 2926 sayılı Kanunun 2. maddesine göre kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan sosyal güvenlik kuruluşları kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın 3'üncü maddenin (b) bendinde tanımlanan tarımsal faaliyetlerde bulunanlar ve 2108 sayılı Kanunun 4. maddesi hükmüne göre köy ve mahalle muhtarları Bağ-Kur sigortalısı sayılırlar.

Kurum sigortalıları malullük, yaşlılık, ölüm ve sağlık sigortası yardımlarından yararlanırlar. Sağlık sigortası kapsamına hastalık ve iş kazası yardımları girmekte.

En alt prim: 150.000.000.-TL

Tekabül eden yaşlılık aylığı: 250.000.000.-TL

En yüksek prim: 550.000.000.-TL

Tekabül eden yaşlılık aylığı: 800.000.000.-TL

3. Emekli Sandığı Kanunu

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı, Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliğe haiz bir devlet kurumudur.

Emekli sandığı, sadece uzun dönemli riskler açısından (malullük, yaşlılık ve ölüm) güvence sağlamaktadır. Emekli Sandığına tabi olan sigortalılar çalışma hayatına devam ederken diğer riskler (hastalık, iş kazası, meslek hastalığı, analık) açısından ise, hizmet verilen kurum tarafından güvence sağlanmaktadır.

08.06.1949 tarih ve 5434 sayılı Kanunun 12. maddesinin I. bendinde sayılan yerlerde çalışanlardan, Türk uyruğunda olmak ve 18 yaşını bitirmiş bulunmak şartıyla II. bendinde sayılanlar, bu kanunun sağladığı sosyal güvenlik haklarından faydalanırlar.

12. madde I. bentte çalışanları Emekli Sandığına tabi sosyal güvenlik hizmetinden faydalanacak olan daire, kurum ve ortaklıklar tek tek sayılmıştır;

- a) Genel bütçeye giren daireler;
- b) Katma bütçeli daireler;
- c) Özel idareler;
- ç) Belediyeler;
- d) 26.06.1938 tarihli ve 3460 sayılı Kanunda yazılı Murakabe Heyeti ile kuruluş, idare

- ve murakabeleri aynı kanun hükümlerine tabi devlet Ekonomi Kurumları ve bunlara bağlı müesseseler (Emniyet Sandığı dahil);
- e) Özel kanunlarla kurulmuş ve kurulacak tüzelkişiliği bulunan devlet kurumları (Ke-falet sandıkları dahil);
- f) 10.09.1337 tarihli ve 151 sayılı kanuna göre kurulan Ereğli Kömür Bölgesi Amele Birliği;
- g) Özel kanunlarla kurulmuş ve kurulacak bankalar;
- h) Genel bütçeye giren veya katma bütçeli dairelerle özel idare ve belediyelere bağlı idare ve müesseseler;
- ı) (h) bendinde yazılı dairelerin döner sermayeli iş ve teşekkülleri;
- j) Ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası yukarıda sayılan daire, idare, banka ve kurumlardan birine veya birkaçına ait ortaklıklarla bunların kendi sermayeleri ile kuracakları diğer ortaklıklar;
- k) Ticaret ve sanayi odaları ile ticaret ve zahi-re borsaları;
- l) Bu Kanunla kurulan Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı;
12. maddenin II bendinde ise bu kuruma tabi sosyal güvenlik hizmetinden faydalana-cak olan çalışanlar sayılmıştır;
- a) Cumhurbaşkanları;
- b) (Değişik: 03.03.1954-6311/6 md.) Özel, Teadül ve Kuruluş kanunlarına göre daimi kadrolarda derece esaslı üzerinden aylık veya ücret alanlar;
- (Kurumların özel kanunlarına göre teşekkül etmiş idare meclislerinin reis ve azalarıyla 788 sayılı kanunun 2919 sayılı kanunla değişik 64'üncü maddesinde yazılı stajyerler dahil)
- c) (Değişik: 03.03.1954-6311/6 md.) Daimi kadrolarda aylık ücretle çalışan her çeşit hizmetliler;
- (İş yerlerindeki kapıcı, bekçi, odacı ve benzeri hizmetliler dahil kurumların İş Kanunu tatbik olunan iş yerlerinde çalışan işçileriyle Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 17 Mayıs 1937 tarih ve 3173 sayılı kanuna bağlı (2) sayılı cetveldeki hizmetlileriyle aynı kanuna bağlı (3) sayılı cetvelde yazılı olanlardan işçi vasfını haiz olan amele, çavuşu, mütehassis amele, hamal, hamalbaşı, tayfa, gemici, bahçıvan, lambacı, lavajcı, drezinör ve kurumların serbest ve mukaveleli avukatları hariç).
- ç) Genel bütçe kanunlarına bağlı (K) ve (N) işaretli cetvelde gösterilen kadrolarda çalışan memur ve hizmetliler;
- d) Amele Birliği aylık, ücretli daimi memur ve hizmetlileri;
- e) İller daimi komisyon üyeleri ile seçilmiş veya tayin edilmiş belediye başkanları (Emeklilik hakkı tanınan bir vazifede evvelce bulunmuş olmaları şartıyla);
- f) Kuruluş kanunları gereğince aylıklı kadrolarda ücretle çalıştırılanlar;
- g) Ticaret ve sanayi odaları ile ticaret ve zahi-re borsalarının tayinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan ve sürekli kadrolarda çalışan aylık ücretli daimi memurları;
- h) Gedikli subaylar ve gedikli erbaşlar ve ordu uzman erbaşları;
- ı) Hatbakıcı, hat başbakıcı, dağıtıcı ve baş dağıtıcılarla vaizler, hayrat hademeleri ve dersiamlar;
- j) (Değişik: 28.05.2003-4861/20 md.) Harp okulları, fakülte ve yüksek okullarda Türk Silahlı Kuvvetleri hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken askeri öğrenci olanlar ile astsubay meslek yüksek okulları ve astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitime tabi tutulan adaylar;
- Fakülte veya yüksek okullar ile meslek yüksek okullarında kendi hesabına okuduktan sonra muvazzaf subay veya astsubay nasbedilen veya askerlik hizmetini müteakip muvazzaf subay veya astsubaylığa geçirilenler;
- k) Erler; (Vazife malullükleri ile vazifeden doğma ölümleri halinde.)
- l) (Ek: 09.06.1952-5951/1 md.) Emeklilik hakkı tanınan vazifelerde bulunduktan sonra milletvekilliğine seçilenler; (seçimlerinden itibaren (6) ay içinde yazı ile Sandığa müracaat ettikleri),

- m) (Ek: 11.03.1954-6388/1 md.) 5441 sayılı kanun hükümlerine istinaden Devlet Tiyatrosunda mukavele ile çalışan sanatkarlar,
- n) (Ek: 01.03.1971-1377/1 md.) Emekliliğe tabi görevlerde bulunmadan illerin daimi komisyon üyeliğine seçilenlerle, emeklilikle veya Sosyal Sigortalarla ilgilenmeden belediye başkanlığına veya TBMM üyeliğine seçilenler, seçimlerden itibaren 6 ay içinde yazı ile Sandığa müracaat ederek emeklilikle ilgilenmelerini istedikleri ve emekli keseneklerini ödedikleri takdirde, kesenek karşılıkları da ilgili kurumlardan alınmak suretiyle,
- o) (Ek: 27.09.1983-2899/1 md.) İstekleri halinde 30/9/1960 tarihli ve 91 sayılı Kanununun 17. 28.07.1967 tarihli ve 933 sayılı Kanununun 4 ve 8. maddeleri hükümlerine göre Devlet Planlama Teşkilatında sözleşme ile çalışanlar,

30.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Kanununun 26. maddesi hükümlerine göre Sermaye Piyasası Kurulunda sözleşme ile çalışanlar,

12.03.1964 tarihli ve 441 sayılı Kanununun 18. maddesi hükümlerine göre Devlet Yatırım Bankasında sözleşmeli çalışanlar,

Bu Kanununun 13. maddesinde bu kanunla sosyal güvenceye kavuşturulanlara sağlanan hak ve yardımlar sayılmış olup şunlardan oluşmaktadır;

- Emekli aylığı;
- Adi malullük aylığı;
- Vazife malullüğü aylığı;
- Son hizmet zammı;
- Dul ve yetim aylığı;
- Harp malullüğü zammı;
- Toptan ödeme;
- Emekli keseneklerinin geri verilmesi;
- 65. maddede yazılı yardımların yapılması;
- İkramiyeler.

4. Özel Sandıklar

Bazı bankalar, sigorta reasürans şirketler, ticaret ve sanayi odaları ve borsalar ve teşkil eden birliklerin çalışanları onların eş ve çocuk-

larının sosyal güvenliğini sağlam amacıyla kurulmuş sandıklardır. Sandıkların yönetiminin bu kurumlarının yöneticilerine bağlı olması, fonların kullanımındaki keyfilik gibi nedenler, sandık sigortalılarının sosyal güvenliği açısından bazen olumsuz durumlar oluşturma bilmektedir.

5. İş-Kur

24.08.2000 tarih ve 617 sayılı KHK ile birlikte işsizlik sigortasını yürütmek görevi İş-kur'a verilmiştir.

Ayrıca sosyal güvenlik sistemimiz içerisinde Sosyal Yardım Vakıfları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç aile, çocuk sakat ve yaşlılara sosyal güvenlik sağlamak amacıyla faaliyette bulunan müesseseler olduğu gibi mensupları için ek sosyal güvenlik sağlayan, Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) benzeri kurumlar da vardır.

DÜNYADA AVUKATLARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ

1. Almanya'da Avukatların Sosyal Güvenliği

Avukatların sağlık ve sosyal güvenliği bakımından iyi bir değerlendirme yapabilmek için Almanya örneğinin incelenmesi önem taşımaktadır.

Bilindiği üzere Almanya, federal sistemle yönetilmektedir. Bu bölümdeki bilgiler "Nordhain-Westfallen" eyaletinin yazılı kuralları çerçevesinde düzenlenmiştir. Diğer eyaletlerde de sistem bu kurallara paralel olarak işlemekte sadece ufak farklılıklar göze çarpmaktadır.

Almanya'da baroya kayıtlı bütün avukatların baroca zorunlu kılınan "Versorgunkwerk" adındaki sosyal güvenlik kurumuna girmeleri gerekmektedir. Bütün eyaletlerde bir "Versorgunkwerk" kurumu bulunmaktadır. Baz alınan eyalette 7.870'i kadın 18.315'i erkek olmak üzere toplam 26 185 avukat bulunmaktadır.

2004 yılında emeklilik primi için her bir avukatın ödemesi gereken ortalama prim tuta-

rı 1.004 Euro civarındadır. Ancak aylık ödemesi gereken aidat tutarının belirlenmesinde avukatların gelirleri göz önüne alınmakta ve gelirlerine göre prim miktarı belirlenmektedir. Ancak prim miktarında en düşük ve en yüksek miktar aralığı bulunmakta, en düşük prim miktarı olarak 100 Euro en yüksek prim miktarı olarak da 1305 Euro olarak belirlenmektedir.

Prim konusunda yasalarda yer alan bir takım istisnalar bulunmaktadır. Örneğin; meslekte 5 yılını doldurana kadar avukattan gelirinin sadece %9,75'i emeklilik primi olarak alınmaktadır. Ayrıca kanunda belirlenen tahdidi sebeplerle iş gücü kaybına uğrayan avukatlar için prim indirimleri söz konusu olmaktadır. Avukat eğer 55 yaşına kadar sürekli olarak en yüksek miktardan prim ödemesi yapmışsa kendisi için bir takım özel indirimler uygulanabilmektedir.

Avukatlar sosyal güvenlik kurumuna bir önceki yıl için ödedikleri prim tutarı için bu kurumdan bir beyanname alıp bu beyannamayı de gider tablosu içerisinde kullanabilmektedirler. Özel büroları olan avukatlar yıl içerisinde elde ettikleri kazançları yıl bitiminde kuruma bildirmekte, zamanında bildirim yapamayanlardan gereğinde daha sonra belgelemek kaydıyla yaklaşık bir gelir kaydı istenmekte ve prim düzenlemeleri buna göre yapılmaktadır.

Bir avukat ancak 45 yaşına kadar sosyal güvenlik kurumuna üye olabilmektedir. İleri yaşlarda yapılan başvurular kabul edilmemektedir. Emeklilik yaşı olarak da 65 yaş kabul edilmiştir.

Avukatların emekli olduktan sonra alacakları maaşlar ödemiş oldukları bütün primler dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Emekli bir avukatın alacağı maaşı bu nedenle kesin bir şekilde bildirmek mümkün olmamakla beraber bir fikir vermesi bakımından şu örnek üzerinde durulabilir:

25 yaşından itibaren ortalama belirlenen (2004 yılı için 1004 Euro) primi düzenli olarak ödeyip emekli olan bir avukat, aylık 3.693 Euro gelir elde etmekte , 68 yaşına kadar emekli olmayıp prim ödemeye devam eden avukatlar %16.20 oranında daha fazla maaş alabilmekte ve bu durumda da 4294 Euro'luk emeklilik geliri elde edebilmektedir.

Sosyal güvenlikle ilgili bu ana bilgiler dışında sağlık güvencesi konusunda da bir açıklama yapmak uygun bulunmaktadır. Alman vatandaşları gelirlerinin %13.9'unu sağlık primi olarak ödemektedirler. Bu oran avukatlar için de geçerli bulunmaktadır. Bir işverene bağlı olarak çalışan avukatların sağlık primlerinin yarısı kendileri, yarısı da işverenler tarafından ödenmektedir. Özel bakım sigortası yaptırmak isteyenler brüt gelirlerinin %1.7'sini ilave prim olarak ödemek zorundadır. Böylelikle yaşlılık veya hastalıkta bir takım özel bakım hizmetlerinden yararlanabilmektedirler.

Sağlık konusunda dikkat çeken noktalardan başlıcası, işe başlayan avukatların ilk üç ay içerisinde sağlık sigortası yapılması için başvuru zorunluluğu olarak göze çarpmaktadır. Bu süre geçtikten sonra yapılan başvurular kabul edilmemekte ancak privat sağlık kuruluşları aracılığıyla sağlık sigortası yaptırılabilir. Privat sağlık sigortasındaki prosedür ülkemizdeki özel sigorta şirketlerinin işleyişiyle aynı doğrultuda işlemektedir. Avukatın tabii olduğu sağlık güvencesinden otomatik olarak diğer aile bireyleri de yararlanmaktadır.

2. Japonya'da Avukatların Sosyal Güvenliği

Japonya'da avukatlar hükümet tarafından yönetilen ulusal sigorta sistemine tabidirler. Ancak 1991 Ağustos ayında Japon Sağlık ve Refah Bakanlığı'nın onayı ile ve Japonya Barolar Birliği'ne bağlı olarak Japon Avukatları Emeklilik Fonu oluşturulmuştur.

Bu fon ulusal sigorta sistemine ek olarak avukatlara verilen bir sosyal güvenlik sistemidir. Bu sistemde ulusal sigorta kuruluşunun yanında ayrıca buradan da ek maaş almaktadırlar.

Bu ek Avukatlık Emeklilik Fonu'na isteğe bağlı olarak avukatların kayıtlı olmasının yanında eşler de kayıtlı olabilmektedirler. Ayrıca avukat katipleri de ulusal sigortanın yanında bu Avukat Emeklilik Fonuna da kayıtlı olup yararlanabilmektedirler.

Aralık 2002 tarihi itibarıyla Japonya'da 7.100 kişi bu ek fona kayıtlı olup bunun

5.486'sı avukat, 1.513'ü eş ve 101'i avukat katibidir.

3. Fransa'da Avukatların Sosyal Güvenliği

Fransa'da sosyal güvenlik tek çatı altında toplanmış bulunmaktadır. Bu meyanda avukatlar da bütün çalışanların bağlı olduğu Sosyal Sigortalar Kurumu [Sécurité Sociale]'na kayıtlıdır. Primlerin oranı gelir düzeyine göre değişmektedir.

Bunun haricinde ek güvenlik sistemi olarak her iş sektöründe olduğu gibi avukatların da bir ek kasası vardır. Devlet yani genel sosyal güvenlik kuruluşu sağlık masraflarının %70'ini karşılamakta kalan %30'luk bölümü ise eğer kayıtlı ise bu ek kasadan karşılanmaktadır.

Fransa'da avukatların sosyal güvencesinde bir sorun göze çarpmamaktadır. Çünkü bütün hastaneler ve sağlık kuruluşları tek bir kurumla çalışmaktadır. O da devletin sosyal sigortasıdır. Sağlık güvencesi konusunda diğer bütün sigortalılar gibi avukat da bunlardan yararlanmaktadır.

Bu mevcut düzenlemeler avukatların sadece kendisi için değil bunun yanı zamanda eş ve çocuklarını da kapsamaktadır. Fransa'da prim ödeyen bir kişinin ailesi de otomatik olarak güvence altındadır. Gerek sağlık güvencesi için gerekse ailesi için ek bir ödeme söz konusu değildir.

Eğer bir avukat veya herhangi bir çalışan kişi işsiz kalsa dahi sağlık sisteminden yani sosyal sigorta hizmetlerinden faydalanmaya devam etmektedir. Ancak ek sigorta (özel sigortalar) eş ve çocukların da faydalanması ile ilgili olarak ek ücret talep etmektedir.

4. İngiltere'de Avukatların Sosyal Güvenliği

İngiltere'de kişisel emeklilik sistemi mevcuttur. Diğer bir deyişle avukatlar emeklilik haklarını (İkramiye-maaş) bireysel olarak planlamaktadırlar.

Ancak İngiltere'deki baroların emeklilik yatırımlarına ilişkin birtakım kısıtlayıcı düzenle-

meleri bulunmaktadır. Bu kısıtlamaların en önemlisi tavan uygulamasıdır.

Her yıl toptan eşya fiyat endeksine göre belirlenen tavanı aşan gelir elde eden avukatlar bu fazla kazançlarını emeklilik planlarına dahil edememektedirler. Tavan dahilinde emeklilik yatırımları ise vergiden muaftır. Tavan dahilinde net gelirin ne kadarının emeklilik yatırımı olarak kullanılacağı ise avukatın yaşına göre değişmektedir.

Kişisel emeklilik planlama sistemi yaşam sigortasıyla birleşebilmektedir.

Emeklilik yatırımları sigorta şirketleri tarafından yönlendirilmektedir.

Emeklilik hakkı 50-75 yaş arasında kazanılabilmektedir. Emeklilik yatırımlarının getirdiği haklar kişinin gerçekte emekli olup olmadığına bakılmaksızın bu yaşlar arasında kullanılabilir.

STAJYER AVUKATLAR

Avukatlık mesleğini öğrenmek ve geliştirmek amacı ile 6 ay mahkemelerde 6 ay da bir avukatlık bürosunda çalışan stajyer avukatların sosyal güvenceleri yoktur. Bu bir yıllık sürede, (zaman zaman uzamalarla daha uzun bir süre olmakta) stajyer avukatlar hiçbir sosyal güvenceden yararlandırılmamaktadırlar.

Bir mesleği öğrenmek ve geliştirmek amacı ile pratik eğitim yapmak zorunda olan stajyerlerin çalışmaları, bir yasal zorunluluğa dayandığı halde bir hizmet akdi kapsamında değerlendirilmediği için, bu çalışma dönemi sosyal güvenceden yoksun bırakılmıştır.

Bunun tek istisnası 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa tabi olan stajyerlerin hizmet sözleşmesi ile çalıştıkları kabul edildiğinden SSK'ya tabidirler.³

Uygulamada tüm stajyer avukatlar avukatlık bürosunda çalıştıkları dönemde yanında çalıştıkları avukatların işlerini takip ettikleri halde, ücretsiz çalıştıkları kabul edilmektedir.

³ Müjdat Şakar "Sosyal Sigortalar Uygulamaları"

Esasen bu çalışmaları mutlak surette ücret karşılığı (karın tokluğuna) olmasına ve bu durumun bilinir olmasına rağmen, çalışmalarının ücret karşılığı sayılmaması hukuki bir boşluktur.

Ayrıca, Avukatlık Kanunu uyarınca avukatlık sınavına girecek olan stajyer avukatın bu sınavdan geçebileceğine dair kesin bir hüküm yoktur. Bir başka ifadeyle stajyer avukat birkaç dönem avukatlık sınavına tabi tutulabilecektir. Dolayısıyla stajyer avukatın gerçek anlamda bir hizmet akdi ilişkisine kavuşması veya serbest avukat olarak çalışmaya başlayabilmesi birkaç yıl alabilecektir. Bu durum stajyer avukatın birkaç yıl sosyal güvenceden mahrum kalması anlamına gelebilir, ki böylesi bir uygulamanın hukuk çerçevesinde düşünlmesi mümkün değildir.

1982 Anayasasının 5. maddesi;

“Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

hükümünü amir iken; ve yine 60. maddesi;

“Herkesin, sosyal güvenlik hakkına sahip.”

olduğunu belirlerken; devlete;

“Bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma”

görevini yüklemiştir.

Avukatlık Kanunu, stajyer avukatlarla devlet arasında zorunlu bir iş ilişkisi kurmaktadır. Bu ilişki, stajyer avukatla devletin yasal düzenlemesi ile kurduğu bir zorunlu çalışma ilişkisidir. Stajyer avukat 6 aylık Adliye stajı döneminde zorunlu olarak mahkemelerde bulunmak, duruşmaları ve adli işlemleri takip etmek ve Kanunun kendisine yüklediği öğrenme ve uygulamaları yapmakla görevlidir. Bu görevi sırasında —ücretsiz çalıştırılmış olması angarya olarak kabul edilmelidir—, bir sosyal güvenceden mahrumiyeti, başta yukarıdaki Anayasa hükümlerine aykırılık teşkil eder.

Stajyerlerin sosyal güvenceden yoksun bırakılmasının istisnası olarak yukarıda 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununu gösterilmiştir. Kanuna tabi stajyerlerin staj yaptıkları iş yerlerinde hizmet sözleşmesi ile çalıştıkları kabul edilerek SSK'ya tabi olmaları sağlanmıştır.

Benzer bir düzenleme ve uygulamanın stajyer avukatlar için yapılmamış olması, anayasanın öngördüğü sosyal hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Stajyer avukatlar 6 aylık adliye stajı da dahil olmak üzere, kanunun düzenlediği zorunluluk dönemlerinde mutlak surette sosyal güvenceye kavuşturulmalı ve sosyal güvenlik kurumlarının sağladığı güvencelerden yararlandırılmalıdırlar.

Hatta, ücretsiz çalıştırma (angarya) yasağı uyarınca da hak arama bilincine hizmetle hukukun yaygınlaştırılmasına katkı sağlayan bir mesleğin başlangıcına uyarlı ve onurlu bir ücretle ücretlendirmelidirler.

Hakim Stajyerleriyle Eşitlik

Söz konusu ücretlendirme ve sosyal güvenceden yararlandırılma çözümü bir an için serbest meslek kavramı ve olgusuna aykırı gelebilir. Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta mesleğin bir yönüyle kamu hizmeti sayılıyor olmasıdır.

Kamu hizmeti yapacak olan hakim ve savcı stajyerlerinin ücretlendirildiği ve sosyal güvenceye kavuşturulduğu gibi stajyer avukatların da aynı haklara kavuşturulması hukuki ve kanuni bir zorunluluktur.

Bu zorunluluk stajyer avukatlara **geri dönüşümlü sadaka kabilinden kredi** verilmesiyle geçiştirilemez.

Öneriler

Stajyer avukatlar staja başladıkları ilk günden itibaren 6 aylık mahkeme stajı boyunca Adalet Bakanlığınca veya Bakanlıktan Barolara aktarılan bütçeden karşılanmak üzere, benzer kamu hizmeti yapan diğer stajyerler (hakim,

savcı) gibi sosyal güvenceden yararlandırılmadıklarıdır.

Zorunlu staj gereği ve Anayasanın öngördüğü angarya yasağı uyarınca da, benzer stajyerlere uygulandığı gibi, kişinin haline münasip ve mesleğin onurunu koruyacak şekilde ücretlendirilmelidirler.

İkinci altı aylık staj süresince de, bir avukat yanında sosyal güvenceden yararlandırılmadıklarıdır.

Stajyerlerin, yanında staj yapacak avukat bulmakta zorluk çekmelerinin önlenmesi bakımından da sosyal güvence için yapılacak prim ödentilerinde kesintiler ve Barolarca katkı sağlanmalıdır.

Ruhsat alabilme koşulları için tanınan süre boyunca kesinlikle sosyal güvenceleri devam ettirilmelidir.

Sosyal hukuk devleti olma gereği böylece karşılanabilir.

DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLERİMİZ

Gerek yargının üçlü sac ayağını teşkil eden hakim ve savcılar ile avukatlar, gerekse çalışan diğer kesimler, sosyal güvenlik açısından karşılaştırıldıklarında; Avukatların sosyal güvencesi yok denecek durumdadır. Oysa ki avukatlık mesleğinin onuru, adalet teşkilatı içerisinde ifa edilen görev ve sosyal statü gereği avukatların da sosyal güvence açısından hakim ve savcılara denk olması gerekmektedir.

Bugün yaklaşık 2-2.5 milyar TL maaş alan hakim ve savcı emeklileri geçinemedikleri gerekçesiyle emeklilik sonrasında ya avukatlık yapmakta yada başka işlerle meşgul olmakta iken, emekliliğinde 370-640 milyon TL emeklilik maaşı alacak olan avukat hangi şartlarla ve nasıl emekli olacak?

Emekli Sandığı

Emekli Sandığı 657 sayılı Devlet Memurlarına Kanuna tabi kişilere hasredilmiş bir sosyal güvenlik kurumu olmasına karşılık, değişik saiklerle, Cumhurbaşkanları, daimi kadrolarda aylık ücretle çalışan her çeşit

hizmetliler (kapıcı,bekçi ve odacı gibi hizmetliler dahil), memurlar, gedikli erbaş, uzman erbaşlar, subaylar, amale birliği memur ve hizmetlileri, ticaret ve sanayi odaları ile borsa memurları, vaizler, hayrat hademeleri, dersiamlar, harp okulu öğrencileri, vazife malulü ya da şehidi erler, DPT, SPK, Devlet Yatırım Bankası sözleşmeli çalışanları , hatta malul ve aciz normal vatandaşlar bile (2022 sayılı Kanun gereği) Emekli Sandığı Kanunundan yararlanmakta iken avukatlar neden yararlanmasın?

Yaptığı iş kamu hizmeti olan ve birçok husta Adalet Bakanlığı'na bağlı olan avukatlar da çıkarılacak bir yasa ile emekli sandığına üye olanların ödedikleri primler oranında prim ödeyerek emekli sandığına tabi kılınabilirler. Ödenecek primler açısından ise iş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık, yaşlılık, ölüm, maluliyet ve işsizlik sigortasından yararlanma imkanı verilmelidir.

SSK

Serbest çalışan avukatların,

Sigortalı bireyin sosyal güvence açısından çalışma hayatı boyunca ve emeklilik sonrasında sürekli problemlerle gündeme gelen,

Verilen hizmet açısından standartların çok gerisinde olan,

Kuruluş amacı bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalıların sosyal güvencesine ilişkin hizmet vermek olan,

Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı olmasının mantıken ve hukuken izahı mümkün görünmemektedir.

Topluluk sigortası kapsamında sigortalı avukata sadece emeklilik sonrası 370 milyon maaş ve yine emeklilik sonrası sağlık yardımından başka bir yarar sağlamayan bir kurumun sigortalısı olmanın pratik veya mantıki faydası ne olabilir.

Sosyal Sigortalar Kanunu ilgili maddelerinde doğrudan avukatlardan bahsedilmemesine rağmen SSK madde 86 ve geçici 20'nci madde yapılan kanaatimizde zorlama bir yorumla avukatlar Sosyal Sigortalar Kanuna tabi tutulmaya çalışılmaktadır.

SSK madde 3'de sigortalı sayılmayanları açık şekilde saymışken (Madde 3/K bendi: Herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın kendi nam ve hesabına çalışanlar”), bu açık madde karşısında zorlama yorumla avukatları SSK'lı yapmaktaki amaç veya sosyal fayda ne olabilir. Bütün amaç sadece, avukatlar da kağıt üzerinde sigortalı gözükünler mantığı mı?

Bir yığın problemi olan ve arzulanan hizmeti vermekten uzak olan, emeklilik maaşı komik rakamlara tekabül eden Sosyal Sigortalar Kurumundan hizmet satın almak zorunda kalan avukatlar, doğal olarak emekliliği de düşünememektedirler. Bu durum, bugün kısmi sorun olarak gözükmeyle birlikte yakın bir gelecekte, Avukatlar için istihdam problemine açık davetiye çıkarmaktadır.

Bir işverene bağlı olarak çalışan avukatlar;

Bu gruptaki avukatlar bir işverene bağlı olarak çalıştıkları için Sosyal Sigortalar Kanuna tabi bulunmaktadır. İşveren tarafından primleri ödendiği sürece tüm sigorta hizmetlerinden yararlanmaktadırlar.

Bağ-Kur

Serbest meslek sahibi avukatların tabi olması gereken sosyal güvenlik kurumu Bağ-Kur Genel Müdürlüğüdür.

Ancak bu kurum ihdas edilmeden evvel SSK'ya tabi olarak avukatların sosyal güvenliği sağlanmış oldukları(!) gerekçesiyle; vergi mükellefi serbest meslek sahibi oldukları ve dolayısıyla 1479 sayılı Kanunun 24. maddesinin 1. bendine göre Bağ-Kur sigortalısı olmaları gerekirken, Sosyal Sigortalar Kanununun topluluk sigortasını düzenleyen bölümünde, topluluk sigortasının meslek kuru SSK sigortalısı olmalarını öngördüğü için avukatlar da Bağ-Kur kapsamı dışında bırakılmışlardır.

Bu maddede düzenlenen topluluk sigortası sözleşmesinin yapılacağı meslek birliklerini sayan ancak avukatlık mesleğini madde dışında tutan bir değişiklik ile avukatlar Bağ Kur sigortalısı olarak sosyal güvenliğe tabi olabilirler. Ancak bu halde de aylık primi çok yüksek olan 24. basamak üzerinden prim 545.000.000.-TL, maaş ise 800.000.000.-TL civarında olacaktır.

Önerilerimiz

1. Avukatlar topluluk sigortası kapsamında SSK'ya tabi olmaktan bir an önce kurtarılmalıdır.
2. Hakim Savcılarla eş statüde bir sosyal güvenlik kapsamına kavuşturulmalıdır. Bunun içinde doğrudan emekli sandığına tabi olması için yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Veya Almanya benzeri “Hukuk Sigortası” yapısı da oluşturulabilir.
3. Stajyer avukatlar sosyal güvenceye kavuşturulmalıdır.

Staja başladıkları ilk günden itibaren 6 aylık mahkeme stajı boyunca karşılıkları Adalet Bakanlığınca veya Bakanlıktan Barolara aktarılan bütçeden karşılanmak üzere, benzer kamu hizmeti yapan diğer stajyerler (hakim, savcı) gibi sosyal güvenceden yararlandırılmadıklarıdır.

Avukat yanında geçen ikinci altı aylık staj döneminde ise, Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebecilik Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanuna tabi stajyerler gibi hizmet sözleşmesine göre çalıştıkları kabul edilip SSK'ya tabi olmalıdırlar. Stajyer avukatların, yanında staj yapacak avukat bulmakta zorluk çekmelerinin önlenmesi bakımından da sosyal güvence için yapılacak prim ödentilerinde Barolar primlerin %50'sine katkı sağlamalıdırlar. Bunun için kaynak Baro pullarının gelirinden oluşturulacak sandıktan yararlanılabilir.

Stajyer avukatların sosyal güvenceleri, ruhsat alabilme koşulları için tanınan süre boyunca devam ettirilmelidir.

Zorunlu staj gereği ve Anayasanın öngördüğü angarya yasağı uyarınca da, benzer stajyerlere uygulandığı gibi, kişinin haline münasip ve mesleğin onurunu koruyacak şekilde ücretlendirilmelidirler.

Sosyal hukuk devleti olma gereği böylece karşılanabilir. ■